

Der Geschäftsträger in Moskau an das Auswärtige Amt

Telegramm

Citissime
Streng geheim
Nr. 2041 vom 26.9.

Moskau, den 27. September
1940 5 Uhr 13
Ankunft: 27. September 9 Uhr
15

Auf Telegramm Nr. 1746 vom 26.[9.]

Für Herrn Reichsminister persönlich.

Instruktion weisungsgemäß heute 22 Uhr bei Molotov ausgeführt. Molotov hörte die Mitteilung mit großer Aufmerksamkeit an. Bei Ziffer 6 zeigte Molotov sichtliche Befriedigung und meinte, eine Stellungnahme erübrige sich einstweilen, da die Beantwortung des von Herrn Reichsaußenminister beabsichtigten Briefes an Stalin hierzu Gelegenheit geben würde. Bevor Molotov auf die Mitteilungen über das Militär-Bündnis mit Japan einging, erkundigte er sich an der Hand eines Drahtberichts der Berliner Sowjetbotschaft nach einem deutsch-finnischen Abkommen, über das der Pressechef Schmidt in der Pressebesprechung Mitteilung gemacht habe im Zusammenhang mit einem finnischen Kommuniqué, das die Gewährung des Transits für deutsche Truppen durch Finnland nach Norwegen vorsehe. Molotov erwähnte gleichzeitig eine durch Rundfunk verbreitete Meldung Berliner Agentur der United Press, wonach in dem finnischen Hafen Vasa deutsche Truppen gelandet wären. Ich erklärte, daß mir in der Angelegenheit nichts Näheres bekannt sei.

Sodann ausführte Molotov zu dem Militärbündnis nachstehendes: Er nehme die Mitteilung des Herrn Reichsaußenministers dankbar zur Kenntnis. Die Sowjetbotschaft in Tokio habe dieser Tage über den Plan eines solchen Abkommens berichtet. Sowjetregierung sei selbstverständlich an dieser Frage außerordentlich interessiert, da es sich um ein Nachbarland handle, mit dem Sowjetunion durch vielfältige Interessen verbunden sei. Infolgedessen sei es verständlich, daß Sowjetregierung nicht nur ein großes Interesse, sondern auch den Wunsch habe, vorher über das Abkommen und seinen Inhalt unterrichtet zu werden. Diesen begründe Sowjetregierung mit Artikel 3 und 4 Nichtangriffsvertrages. Im umgekehrten Fall würde auch die Sowjetregierung uns vorher informieren und uns Vertragsinhalt zur Kenntnis bringen. Sowjetregierung auslege Artikel 4 so, daß sie einen Anspruch darauf habe, den Vertrag zwischen den Achsenmächten und Japan einzusehen und auch von etwaigen geheimen Protokollen und Vereinbarungen Kenntnis zu erhalten, wobei eine vertrauliche Behandlung von vornherein zugesichert werde. Er bitte um Mitteilung, ob die Deutsche Regierung mit seiner Auslegung des Artikels 4 übereinstimme und wiederhole seinen Wunsch, den Vertragsinhalt vor der Unterzeichnung kennenzulernen, um dazu Stellung nehmen zu können. Sollte die Deutsche Regierung wider Erwarten mit seiner Auslegung des Artikels 4 nicht einverstanden sein, so bitte er, ihm den Standpunkt der Deutschen Regierung mitzuteilen.

Für die Auslassungen Molotovs erscheint mir besonders charakteristisch:

- 1.) Das große Interesse, das er für den Vertrag mit Japan bekundete.
- 2.) Das Herumreiten auf Artikel 3 und besonders Artikel 4 Nichtangriffsvertrag, wobei er Artikel 18 wörtlich zitierte.
- 3.) Das Insistieren auf Einsichtnahme in den Vertragstext einschließlich der geheimen Teile. Nachdem Molotov seine Ausführungen zur Frage Militärbündnisses beendet hatte, kam er erneut auf das eingangs erwähnte deutsch-finnische Abkommen zurück und erklärte, daß

Sowjetregierung seit 3 Tagen Nachrichten über die Landung deutscher Truppen in Vasa, Uleåborg und Pori [Björneborg] erhalte, ohne hierüber von deutscher Seite informiert worden zu sein. Sowjetregierung wünsche Text des Abkommens über den Transit deutscher Truppen durch Finnland einschließlich geheimer Teile zu erhalten. Auch dieser Anspruch resultiere aus den Artikeln 3 und 4 des Nichtangriffsvertrages. Falls wir mit dieser Äusserung der erwähnten Artikel einverstanden seien, bitte er um Mitteilung, welches Ziel das Abkommen habe, gegen wen es gerichtet sei und welche Absichten damit verfolgt würden. In der Öffentlichkeit befasse man sich mit dem Abkommen, während die Sowjetregierung nichts darüber wisse.
Ich erklärte Molotov, ich Seine Abführungen meiner Regierung übermitteln würde.

TIPPELSKIRCH

Quelle: Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918-1945, Serie D. Band XI.1, 113, Gebr. Hermes KG, 1964.

The German Chargé in the Soviet Union (Tippelskirch) to the German Foreign Office

Telegram

VERY URGENT
STRICTLY SECRET
STATE SECRET

Moscow, September 27, 1940-
5:13 a. m.
Received September 27, 1940-
9:15 a. m.

No. 2041 of September 26

Reference your telegram of the 26th, No. 1746.

For the Reich Foreign Minister in person.

Instruction carried out with Molotov tonight at 10 p. m. greeted. Molotov listened very attentively to the communication. At item 6) Molotov showed evident satisfaction and said that at the moment an indication of his attitude was not necessary, as the reply to the letter that the Reich Foreign Minister intended to send to Stalin would provide an opportunity for it.

Before Molotov went into the matter of the military alliance with Japan, he inquired—on the basis of a telegraphic report from the Soviet Embassy in Berlin—regarding a German-Finnish agreement, which, according to a Finnish communiqué, provided for the granting of passage for German troops through Finland to Norway, and which was referred to by Press Chief Schmidt at his press conference. At the same time Molotov mentioned a report from the Berlin Office of the United Press, which was broadcast over the radio, stating that German troops had landed in the Finnish port of Vasa. I said that I had no further information on the subject.

Thereafter Molotov stated as follows on the subject of the military alliance: He gratefully took note of the communication from the Reich Foreign Minister. The Soviet Embassy in Tokyo had a few days ago reported on a plan for such an agreement. The Soviet Government, was, of course, extremely interested in this question, because it involved a neighboring country to which the Soviet Union was linked by numerous interests. Hence it was understandable that the Soviet Government not only had a great interest, but also the desire to be informed in advance regarding the agreement and its contents. This desire the Soviet Government based on articles 3 and 4 of the Nonaggression Treaty. If the reverse were the case, the Soviet Government would also inform us in advance and communicate to us the contents of the treaty. The Soviet Government so construed article 4 that it was entitled to see the treaty between the Axis Powers and Japan and to receive information of any secret protocols and agreements as well, for which confidential treatment was promised in advance. He asked to be informed whether the German Government concurred in his interpretation of article 4 and reiterated his desire to be acquainted with the contents of the treaty before its signing, in order to be able to express his views on it. If, contrary to his expectation, the German Government did not agree with his interpretation of article 4, he asked that the position of the German Government be communicated to him.

As particularly significant in Molotov's utterances appear to me:

- 1) The great interest he showed in the treaty with Japan.
- 2) The constant harping on article 3 and especially article 4 of the Nonaggression Treaty, in which connection he quoted article 18 [sic] verbatim.
- 3) The insistence on seeing the text of the treaty, including the secret portions.

After Molotov had concluded his statements on the question of the military alliance, he reverted again to the German-Finnish agreement referred to at the beginning and declared that for the last three days the Soviet Government had received reports relative to the landing of German troops at Vasa, Uleaborg and Pori, without having been informed thereof by Germany.

The Soviet Government wished to receive the text of the agreement on the passage of troops through Finland, including its secret portions. This demand, too, was based on articles 3 and 4 of the Nonaggression Treaty. If we concurred in this interpretation of the articles mentioned, he asked to be informed as to the object of the agreement, against whom it was directed, and the purposes that were being served thereby. The agreement was being discussed in public, while the Soviet Government knew nothing about it.

I told Molotov that I would communicate his statements to my Government.

TIPPELSKIRCH

Source: Nazi-Soviet relations 1939-1941. Documents from the Archives of The German Foreign Office. Washington, Department of State, publication 3023, 1948. (Also in Documents on German foreign policy, Series D, XI, Nr. 113, HMSO, London 1961)

Saksan Moskovan lähetystön asiainhoitaja (Tippelskirch) ulkoministeriölleen

Sähkösanoma

Erittäin kiireellinen
Äärimmäisen salainen
valtiosalaisuus

Moskova, 27. syyskuuta 1940
klo 5:13
Saapunut 27. syyskuuta 9:15

Nr. 2041 pvm:llä 26.9.

Viite sähkösanomanne no. 1746 26.[9.]

Herra valtakunnanulkoministerille henkilökohtaisesti

Asia toteutettu ohjeenmukaisesti Molotovin luona tänään klo 22. Molotov kuunteli tiedonannon erittäin tarkkaavaisesti. Kohdan 6 kohdalla Molotov oli silmiinpistävä tyytyväinen ja oli sitä mieltä, että kannanotto on toistaiseksi tarpeeton, koska vastaus herra ulkoasiainministerin aiottuun kirjeeseen Stalinille tarjoaa tilaisuuden sellaiseen.

Ennen kuin Molotov siirtyi Japanin sotilasliittoa koskevaan asiaan, hän pyysi selvitystä - Berliinin neuvostolähetystön sähkösanomaraaportin perusteella - Saksan-Suomen sopimusta koskien, mikä Suomen kommunistien perusteella tarkoitti suostumista saksalaisten joukkojen kauttakulkuun Suomen läpi Norjaan ja mihin lehdistöpäällikkö Schmidt oli lehdistökonferenssissaan viitannut. Samalla Molotov mainitsi United Pressin Berliinin toimiston radion kautta välitetystä ilmoituksesta, minkä mukaan saksalaisia joukkoja on noussut maihin suomalaisessa Vaasan satamassa. Sanoin, että minulla ei ole asiasta mitään lähempää tietoa.

Sen jälkeen Molotov toi [Japanin] sotilasliitosta esille seuraavaa: Hän merkitsi valtakunnanulkoministerin ilmoituksen kiitollisuudella tiedoksi. Neuvostoliiton Tokion suurlähetystä oli viime päivinä raportoinut sellaisen sopimuksen suunnitelmista. Neuvostohallitus on ilman muuta erityisen kiinnostunut tästä kysymyksestä, koska se koskee naapurimaata, johonka Neuvostoliitto on monin intressein kytketty. Siksi on ymmärrettävä, että neuvostohallituksella ei ole vain suurta intressiä vaan se myös toivoo, että se saisi etukäteen tiedon sopimuksesta ja sen sisällöstä. Tämä toiveensa neuvostohallitus perustaa hyökkäämättömyyssopimuksen 3:nteen ja 4:nteen artiklaan. Käänteisessä tapauksessa neuvostohallitus ilmoittaisi myös meille etukäteen ja saattaisi sopimussisällön tietoomme. Neuvostohallitus tulkitsee artiklan 4 siten, että sillä on oikeus nähdä akselivaltojen ja Japanin välinen sopimus ja myös saada tietoa mahdollista salaisista pöytäkirjoista ja sopimuksista, joita koskien luottamuksellinen käsittely edeltä luvattu. Hän pyysi ilmoittamaan, onko Saksan hallitus artiklan 4 tulkinnassaan samaa mieltä sekä toisti toivomuksensa saada tietoonsa sopimussisällön ennen allekirjoitusta voidakseen ottaa siihen kantaa. Jos Saksan hallitus vastoin odotuksia on eri mieltä hänen artiklaa 4 koskevasta tulkinnastaan, hän pyytää että Saksan hallituksen näkökohdat saatetaan hänen tietoonsa.

E erityisen merkittäviä Molotovin lausumista olivat minusta:

- 1.) Suuri mielenkiinto, jota hän osoitti Japanin sopimukseen.
- 2.) Jatkuva palaaminen hyökkäämättömyyssopimuksen artiklaan 3 ja erityisesti 4, missä yhteydessä hän suullisesti siteerasi artiklaa 18 [?].
- 3.) Tiukka vaatimus nähdä sopimusteksti salaiset osat mukaanlukien.

Kun Molotov oli lopettanut esityksensä sotilasliiton kysymyksiä koskien, hän palasi uudelleen jo esille otettuun Saksan-Suomen sopimukseen ja selitti, että neuvostohallitus on 3 päivän aikana saanut uutisia saksalaisten joukkojen maihinlaskusta Vaasassa, Oulussa ja Porissa ilman että saksalainen puoli olisi siitä tiedottanut. Neuvostohallitus haluaa saada saksalaisten joukkojen kauttakulkua Suomessa koskevan sopimustekstin mukaanlukien salaiset osat. Myös tämä vaatimus perustuu hyökkäämättömyyssopimuksen artikloihin 3 ja 4. Mikäli olemme esillenostettujen artiklojen suhteen samaa mieltä, hän pyytää ilmoittamaan, mikä tavoite sopimuksella on, ketä vastaan se on suunnattu ja mitä tarkoitusperiä sitä kautta etsitään? Sopimusta käsiteltiin julkisuudessa sillä aikaa kun neuvostohallitus ei tiennyt siitä mitään.

Sanoin Molotoville, että välitän hänen lausumansa hallitukselleni.

Tippelskirch

Lähteet: Nazi-Soviet relations 1939-1941. Documents from the Archives of The German Foreign Office. Washington, Department of State, publication 3023, 1948. — Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918-1945, Serie D. Band XI.1, 113, Gebr. Hermes KG, 1964. — Suom. Pauli Kruhse